

SKOGSMÄSTARPROGRAMMET
Examensarbete 2014:24

Hur styr gruppcertifikatägarnas strategier vilka skogsägare som blir del av FSC-certifikaten?

*Strategies of FSC group certification holders to
enroll forest owners*

Nils Båvner

Hur styr gruppcertifikatägarnas strategier vilka skogsägare som blir del av FSC-certifikaten?

Strategies of FSC group certification holders to enroll forest owners

Nils Båvner

Handledare: Eric Sundstedt, SLU Skogsmästarskolan

Examinator: Staffan Stenhag, SLU Skogsmästarskolan

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Självständigt arbete (examensarbete) med nivå och fördjupning G2E med möjlighet att erhålla kandidat- och yrkesexamen

Kurstitel: Kandidatarbete i Skogshushållning

Kurskod: EX0624

Program/utbildning: Skogsmästarprogrammet

Utgivningsort: Skinnskatteberg

Utgivningsår: 2014

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Serienamn: Examensarbete /SLU, Skogsmästarprogrammet

Serienummer: 2014:24

Nyckelord: Leverantörsrelation, certifiering, vertikal integration

Sveriges lantbruksuniversitet
Skogsvetenskapliga fakulteten
Skogsmästarskolan

FÖRORD

Forest Stewardship Council (FSC) är ett system för att skapa och certifiera ett ansvarsfullt skogsbruk. En skogsägare kan antingen certifiera sig med ett eget certifikat eller genom ett gruppcertifikat.

Syftet med denna studie är att undersöka hur sju FSC gruppcertifikatägares relation till skogsägare styr vilka som blir certifierade, samt vilka effekterna blir av gruppcertifikatägarnas krav på en mer eller mindre nära relation med de skogsägare som finns under certifikaten.

Jag vill framföra ett stort tack till min fru Vivi Båvner, min kontaktperson Henrik von Stedingk på Svenska FSC samt Eric Sundstedt på Skogsmästarskolan för det stöd jag fått i arbetet med att skriva detta examensarbete.

Jag vill även rikta ett särskilt tack till respondenterna som har deltagit i studien och tagit sig tid att besvara mina frågor.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	iii
Innehållsförteckning	v
1. ABSTRACT	1
2. INLEDNING	3
2.1 Standarder och certifiering.....	3
2.2 Forest Stewardship Council.....	4
2.3 Principer och kriterier	4
2.4 Fördelning av certifikat	5
3. SYFTE	7
4. MATERIAL OCH METODER	9
4.1 Intervjumetod.....	9
4.2 Urvalskriterier för respondenter	9
4.3 Definitioner och avgränsningar	10
4.4 Sökord	10
5. RESULTAT	11
5.1 Pro Silva.....	11
5.1.1 Specifika krav från Pro Silva.....	12
5.1.2 Val av strategi.....	12
5.2 Moelven	12
5.2.1 Val av strategi.....	13
5.3 Siljan Skog.....	13
5.3.1 Anslutning till Silja Skog.....	13
5.3.2 Val av strategi.....	13
5.4 Grönt Paraply	14
5.4.1 Val av strategi.....	14
5.4.2 Anslutning till Grönt Paraply.....	14
5.5 Skogssällskapet.....	15
5.5.1 Val av strategi.....	15
5.5.2 FSCs trovärdighet	15
5.6 Stora Enso.....	16
5.6.1 Anslutning till Stora Enso.....	16
5.6.2 Specifika krav från Stora Enso	16
5.7 Sveaskog.....	16
5.7.1 Val av strategi.....	16

6. DISKUSSION	19
6.1 Långvarig relation förenklar certifiering.....	19
6.2 Aktiva skogsägare först till kvarn	19
6.3 Risker med för många valmöjligheter	20
6.4 Efterfrågan på FSC-märkning måste öka	20
7. SAMMANFATTNING	21
8. REFERENSLISTA	23
8.1 Publikationer.....	23
8.2 Personlig kommunikation	24
8.3 Internetdokument.....	24
9. BILAGA	27

1. ABSTRACT

This study investigates the relationship strategies the group Forest Stewardship Council (FSC) certification holder has with the forest owners. The (FSC) standard enables an organization to manage a group of forest management units under a single certificate, a process referred to as group certification.

Some certificate holders want a close relationship with the forest owner before they are offered to become part of their certificate. Other certificate holders have less strict demands on a close relationship with the forest owner before they are offered to become part of their certificate.

The study shows that it is in many ways desirable to have a close relationship between forest owner and group certification holder.

2. INLEDNING

Skogen är en mycket viktig resurs som ska leverera många olika nyttigheter såsom timmer, massaved och rekreation. Skogen är också den livsmiljö som hyser flest antal arter i det svenska landskapet. Redan i skogsvårdslagens portalparagraf anges att skogsbruket ska ta hänsyn till både uthållig avkastning, bevarande av biologisk mångfald och andra allmänna intressen (SVL, 2008).

Skogsbruk är till sin natur långsiktigt då det ofta är nästkommande generation som får njuta frukterna av dagens plantering och röjningsarbete. Däremot beräknas slutavverkningsålder och internräntekrav ofta efter strikt företagsekonomiska principer, vilket kan äventyra skogens möjlighet till att tillgodose allas behov och intressen.

Sveriges riksdag har satt upp sexton miljö kvalitetsmål varav ett är "Levande skogar" som slår fast att skogens värde för biologisk produktion (t.ex. gagnvirke) ska skyddas. Samtidigt ska den biologiska mångfalden bevaras och kulturmiljövärden och sociala värden värnas. Naturvårdsverket, som har till uppgift att följa utvecklingen anser att målet om "Levande skogar" inte kommer att kunna nås till år 2020.

Två av delmålen till att nå "Levande skogar" handlar om hur stor areal av viktiga biotoper som fått formellt skydd genom Naturreservat, naturvårdsavtal och biotopskyddsområden. Inget av målen kommer att nås på grund av att för lite pengar har avsatts till detta (Naturvårdsverket 2014, länk, A). Här kan frivillig miljöcertifiering av skogsbruk såsom Forest Stewardship Council (FSC) spela en viktig roll som garant för att områden med höga naturvärden (så kallade nyckelbiotoper) skyddas från att avverkas även om medel hos Skogsstyrelsen fattas för att skydda skogen formellt (FSC, 2010). Standarder och certifiering Standarder är ett sätt att sätta upp gemensamma riktlinjer för hur verksamheter ska bedrivas. För skogsbruket finns ett flertal olika standarder där de största är Program for Endorsment of Forest Certification (PEFC) med 258 miljoner hektar certifierad skogsmark globalt och 9,8 miljoner hektar i Sverige (PEFC, 2014). FSC har globalt ca 180 miljoner hektar skogsmark certifierade i enlighet med sina standarder. I Sverige är 12 miljoner hektar FSC Certifierad (FSC, 2014). Sustainable Forest Initiative (SFI) har ca 100 miljoner hektar skogsmark i sitt certifikat koncentrerat till Nordamerika (SFI, 2014, länk, B).

2.1 Standarder och certifiering

Standarder är ett sätt att sätta upp gemensamma riktlinjer för hur verksamheter ska bedrivas. För skogsbruket finns ett flertal olika standarder där de största är Program for Endorsment of Forest Certification (PEFC) med 258 miljoner hektar certifierad skogsmark globalt och 9,8 miljoner hektar i Sverige (PEFC, 2014). FSC har globalt ca 180 miljoner hektar skogsmark certifierade i enlighet med sina standarder. I Sverige är 12 miljoner hektar FSC Certifierad (FSC, 2014).

Sustainable Forest Initiative (SFI) har ca 100 miljoner hektar skogsmark i sitt certifikat koncentrerat till Nordamerika (SFI, 2014, länk, B).

Internationellt sett är de höga avgifterna och bristen på premier på certifierat virke ett stort hinder för att öka implementeringen av miljöcertifiering av skogsbruk (FAO, 2011). I Sverige är dessa problem av underordnad betydelse eftersom det finns aktörer i hela landet som tillhandahåller gruppcertifiering till liten eller ingen kostnad och de flesta virkesköpare erbjuder dessutom en premie för certifierat virke (Patrik Hansson, Internrevisor. Skogscertifiering Pro Silva AB. personlig kommunikation. 2013-10-29). För att säkerställa att företagen lever upp till kraven i standarderna krävs att en ackrediterad revisor granskar och godkänner verksamheten för certifiering. Godkända certifierare för både FSC och PEFC är bland annat revisionsbolagen Bureau Veritas, Det Norske Veritas, och Orbicon. PEFC låter den Svenska myndigheten SWEDAC sköta ackrediteringen av revisionsbolagen (PEFC, 2013, länk C), medan FSC har den internationella organisationen Accreditation Services International (ASI) som ackrediteringsorgan (ASI, 2013, länk D).

2.2 Forest Stewardship Council

Under slutet av 1980 talet genomförde olika organisationer såsom The International Tropical Timber Organization och Rainforest Alliance en lång rad av pilotprojekt och utredningar av möjligheterna att på egen hand utveckla ett trovärdigt skogscertifieringssystem. Detta visade sig väldigt svårt så 1993 bildades FSC av representanter från företag, miljö- och människorättsorganisationer, för att tillsammans sätta upp riktlinjer för hur skogsbruksstandarder och spårbarhetsstandarder ska utformas samt för att ackreditera certifierare (Synnott, 2005).

Svenska FSC är en ideell förening som är uppbyggd av ett trekammerssystem där alla kamrarna har samma röststyrka oberoende av hur många medlemmar som kammaren har. I den ekonomiska kammaren sitter bland annat företrädare för skogs- och träindustrin. I den sociala kammaren finns medlemmar från facket, samerna och friluftsföreningar. I miljökammaren finns miljöorganisationer representerade. Inom FSC strävar man efter beslut i konsensus och trekammerssystemet finns för att säkerställa att alla intressegrupper får inflytande över processen (FSC, 2004).

2.3 Principer och kriterier

Forest Stewardship Council är ett system för att skapa och certifiera ett ansvarsfullt skogsbruk som tar hänsyn till skogens många värden. Genom att certifiera sig lovar skogsägaren att uppfylla FSCs skogsbruksstandard. Exempel på krav som finns i standarden är att avsätta minst fem procent av sin produktiva skogsareal till naturvård och att inte avverka nyckelbiotoper. Skogsägaren förbinder sig även till att upprätta och följa skogsbruksplanen, återbeskoga och utföra den planerade skogsvården så att både dagens och

framtidens skogsägare kan bedriva ett lönsamt skogsbruk. Standarden har även krav på att ha samråd vid skogliga åtgärder som kan försvåra för renskötsel (FSC, 2010).

Sverige blev år 1997 det första landet i världen som skapade en nationell skogsbruksstandard. Sedan 1998 finns även möjligheten för en organisation att tillhandahålla ett gruppcertifikat som många skogsägare kan ansluta sig till (FSC, 2009). För att även mindre skogsbrukare med under 1000 hektar skogsmark ska kunna certifiera sig skapades 2003 ett förenklat regelverk, den så kallade SLIMF-standard (Small and Low Intensity Forestry) (FSC, 2012).

Världsnaturfonden WWF och Världsbanken genomförde år 2006 en studie där de analyserade huruvida FSC uppfyllde kraven i WWF och Världsbankens gemensamma utvärderingssystem, Forest Certification Assessment Guide (FCAG). Studien visar att även om det finns brister uppfyller FSC de flesta kriterierna i FCAG och är därmed en trovärdig certifiering på systemnivå (Walter, 2006).

Studier från USA visar att FSC certifiering har en positiv påverkan på skogsbrukets skötselmetoder och bidrar till att fler skogsbruksplaner upprättas och att inventering genomförs där det inte annars skulle göras. (Newson, Bahn och Cashore, 2005), (Gullison, 2003). I Sverige har studier visat liknande resultat, att certifierade skogsägare är mer aktiva i sin skogskötsel än de som inte är certifierade (Johansson & Lidestav, 2011). Forskare på SLU har visat att FSCs krav bidrar till att skydda biodiversiteten. Framförallt skyddas arter som har krav på mindre habitat (Elbakidze et al. 2011).

2.4 Fördelning av certifikat

Hälften av Sveriges 41 miljoner hektar landyta är produktiv skogsmark och hälften av skogen ägs av enskilda skogsägare, dvs. ca 10 miljoner hektar (Skogsstyrelsen, 2013, länk E). Av de totalt 11,6 miljoner hektar skog som är FSC-certifierad i Sverige återfinns majoriteten (ca 9,5 miljoner hektar) under tio enskilda certifikat.

För att även mindre skogsägare ska kunna vara med i FSC har de möjligheten att certifiera sig genom ett så kallat gruppcertifikat där ett större skogsföretag eller en skogsägarförening ansvarar för certifikatet. De resterande 2,1 miljoner hektar skogsmark som redan är FSC-certifierad är fördelad på ca 18 500 skogsägare under 13 gruppcertifikat (FSC Sverige, 2013, länk F). I Sverige finns ca 7,9 miljoner ha skogsmark som inte är FSC-certifierad.

De 13 ägarna av gruppcertifikaten har valt olika strategier för hur hårt de knyter skogsägarna till sig. Vissa gruppcertifikatägare kräver att skogsägaren skriver på ett samarbets- eller förvaltningsavtal för att få del av certifieringen. I förvaltningsavtalet lämnar skogsägaren över ansvaret för planering och skötsel till förvaltaren. Andra organisationer har en mycket lösare koppling till

skogsägarna vars skog de certifierar. Där är ansvaret delat mellan skogsägaren och gruppcertifikathållaren (Henrik von Stedingk, standardansvarig, Svensk FSC, personlig kommunikation, 2013-10-31).

Eftersom de flesta stora skogsägarna redan har sin skogsmark certifierad finns den största potentialen för expansion av FSC hos de mindre skogsägarna. För att kunna knyta an fler av dem till FSC är det intressant att ta reda på om utformningen av gruppcertifikatägarnas strategier påverkar ifall mindre skogsägare blir certifierade eller ej.

3. SYFTE

Syftet med denna studie är att utreda om gruppcertifikatägarnas strategier för att knyta till sig skogsägare påverkar anslutningen till ett gruppcertifikat.

Studien ska svara på följande frågor:

- Hur påverkar gruppcertifikatägarnas strategier vilka skogsägare som kommer att ansluta till ett gruppcertifikat?
- På vilket sätt påverkar gruppcertifikatägarnas strategier möjligheten till att öka arealen FSC certifierad skogsmark i Sverige?

4. MATERIAL OCH METODER

Detta arbete är upplagt som en intervjustudie på ett antal organisationer som är gruppcertifikatägare. De organisationer som har studerats har olika strategier för leverantörsrelationer och det är mot den bakgrunden som studien har utformats.

Utifrån syfte och problemformulering har ett antal frågeställningar ställts upp. Syfte och frågeställningar togs fram i diskussion mellan rapportförfattaren och Henrik von Stedingk som är skogs- och standardansvarig på Svenska FSC. Frågan om vilka som väljer att certifieras under ett gruppcertifikat lyftes till Svenska FSC under Certifierarforum i april 2013. På Certifierarforum behandlas frågor om FSC av representanter för certifieringsorganen och där är även andra intressenter inbjudna. (Henrik von Stedingk, standardansvarig, Svensk FSC, personlig kommunikation, 2013-10-31)

4.1 Intervjumetod

För insamling av material användes semistrukturerade intervjuer med de certifieringsansvariga hos ett antal gruppcertifikatägare och deras ombud. För att kunna göra jämförelser mellan svaren har ett frågeformulär med öppna frågor använts. Formuläret har kompletterats med frågor som är specifika för den organisation som intervjuats (se bilaga 1). Denna metod har använts för att låta informanten delge de faktorer och resonemang som hen själv tycker är av störst vikt. Frågeformuläret har funnits som ett stöd i diskussionen och för att se till att inga frågor missas. För att ge respondenterna utrymme för eftertanke och resonemang har diskussionen inte hållits strikt till frågorna. Respondenterna har ombetts avsätta ca 1,5 timme för intervjuerna så att det finns gott om tid att resonera.

Respondenterna har i de flesta fall fått syfte och frågor mejlade till sig i förväg för att kunna förbereda sig. Alla respondenter har blivit informerade om syftet samt att rapporten kommer att publiceras. Alla respondenter blev tillfrågade och godkände att intervjun spelades in med diktafon som stöd till anteckningarna. Intervjuerna har oftast skett öga mot öga och i något fall via telefon.

4.2 Urvalskriterier för respondenter

För att studien ska visa bredden av strategier för leverantörsintegration har vissa av gruppcertifikatägarna valts ut för att de representerar de som har störst skillnad i sina krav på leverantörsanknytning. De andra organisationerna har valts ut på grund av att de representerar en medelväg mellan de förstnämnda.

Alla respondenter som intervjuats har ett övergripande ansvar för certifieringsfrågor i sina respektive organisationer. Lista på respondenterna och deras titlar finns under rubriken personlig kommunikation.

4.3 Definitioner och avgränsningar

I skogsbruket är det inte alltid självklart vad som är en kund och vad som är en leverantör. Skogsägare kan vara leverantör av rundvirke till en virkesköpsorganisation. Men i samma affär kan virkesköparen även vara leverantör av tjänster som drivning och certifiering. Av denna anledning har litteratur om både leverantör- och kundanknytning använts i litteraturstudien.

I denna rapport benämns skogsägare utan eget certifikat som "certifierad" eller "ansluten till gruppcertifikat". FSC standarder använder dock endast uttrycket "ansluten till /.../".

Gruppcertifikatägare är benämningen på den organisation som ansvarar för ett gruppcertifikat. Den engelska standarden använder uttrycket "group certificate holder".

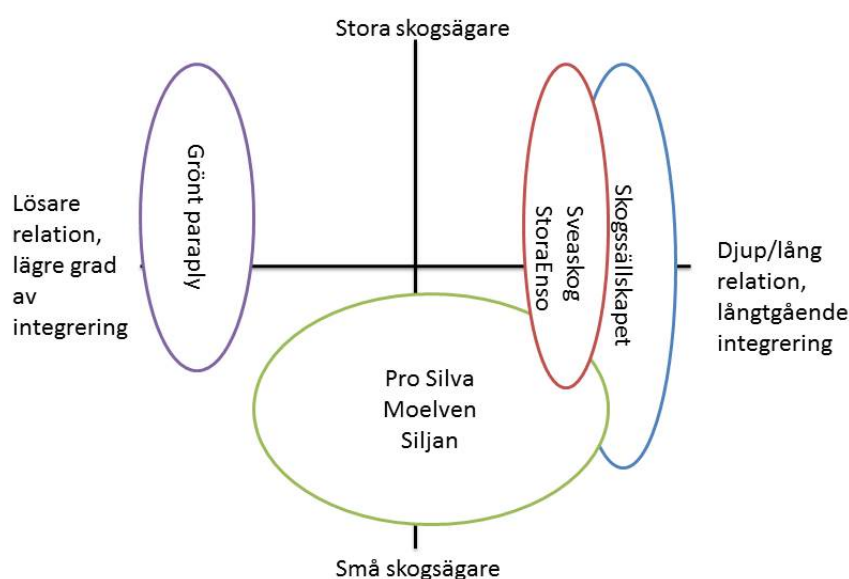
Fokus har varit på certifikatägarna och att intervjua skogsägare rymdes inte inom detta arbete.

4.4 Sökord

För att hitta relevanta vetenskapliga artiklar användes sökmotorn Primo. De nyckelord som framkom i planeringsfasen till rapporten användes som utgångspunkt i sökningarna på Primo. Dessa nyckelord var FSC Certification, standard* AND forest*, environmental impact AND forest*, Certification OR standard* AND forest* AND evaluation, supply chain relationship*, collaborative relationship*, vertical integration/ Vertical Alliance*, affärsutveckling AND skog.

5. RESULTAT

I detta avsnitt finns gruppcertifikatägarnas egna redogörelser för hur deras strategier för certifiering av mindre markägare ser ut. Första stycket om varje gruppcertifikatägare beskriver organisationen och följande stycken handlar om strategier för certifiering. Figur 1 visar en sammanställning av organisationernas målgrupper. I slutet av resultatavsnittet finns en sammanställning av följderna av de valda strategierna, se tabell 1.

Figur 1. Sammanställning av gruppcertifikatägarnas målgrupper.

5.1 Pro Silva

Pro Silva ägs av 18 köpsågverk, direkt eller indirekt genom sågverksföreningar i mellersta och norra Sverige. Bland ägarna finns Moelven och Siljan skog. Pro Silva har som uppdrag att erbjuda köpsågverken och deras virkeslevererande skogsägare kostnadseffektiv certifiering enligt både FSC och PEFC standarden. Det är Pro Silva och inte de enskilda köpsågverken som står som ägare av gruppcertifikaten. Köpsågverken sköter själva certifieringsprocessen med skogsägaren medan Pro Silva ansvarar för dokumentation och rapportering till FSC och certifierande revisionsbyrå. Köpsågverken och dess virkesköpare är således ombud för Pro Silva när det gäller frågor om certifiering.

Pro Silva tar ut en avgift från skogsägaren vid avtalstecknandet samt en årsavgift. Representanten från Pro Silva ansåg att detta är en styrka att det finns en kostnad för att bli del av certifikatet då skogsägarna värderar det man betalar för högre än det som är gratis. Avgifterna från skogsägarna ger dock inte full

kostnadstäckning utan köpsågverken får täcka upp för Pro Silvas kostnader. Enligt representanten är det ofta så att köpsågverket dessutom ger skogsägaren kompensation för anslutningsavgiften genom ett tillägg vid en virkesaffär.

5.1.1 Specifika krav från Pro Silva

Representanten trycker på att poängen med en skogsbruksstandard är att det ska vara lika höga krav oavsett vilket gruppcertifikat skogsägaren väljer att ansluta sig till. Pro Silva har dock två egna krav utöver de som finns i FSCs skogsstandard. De kräver att en certifieringsanpassad skogsbruksplan ska vara beställd senast vid avtalstecknandet med Pro Silva, medan FSC standarden kräver att den måste vara på plats senast två år efter avtalstecknandet. Pro Silvas andra krav är ett totalförbud mot kemiskt behandlade plantor utan möjlighet till dispens.

5.1.2 Val av strategi

Pro Silva uppger att bara 2 av totalt 900 skogsägare som är anslutna till deras FSC certifikat själva har vänt sig till Pro Silva direkt och önskat ansluta sig genom dem. Resterade skogsägare har kommit via något av de köpsågverk som är medlemmar i Pro Silva. Hur många skogsägare som ansluter sig är till allra största delen beroende på vilken efterfrågan som sågverkens kunder har av certifierade trävaror. Pro Silva bedriver inga egna kampanjer för att få fler att ansluta sig till FSC utan all rekrytering sker via medlemsorganisationernas virkesköpare. Enligt representanten är det vanligaste att avtal om deltagande i gruppcertifikat skrivs i samband med en virkesaffär. Vid avtalsskrivningen är virkesköparen ombud för Pro Silva och ser till att skogsägaren är införstådd med kraven i standarden.

Representanten från Pro Silva anger att om de skulle ha krav på markägaren att de bara får sälja timmer till det skogsbolag som var ombud vid avtalsskrivningen och inte till något annat bolag skulle det bolaget få mycket dåligt rykte med följden att skogsägarna skulle välja att inte certifiera sig.

5.2 Moelven

Köpsågverk Moelven har inget eget FSC certifikat. De är istället delägare av Pro Silva. När en skogsägare tecknar avtal om anslutning till Pro Silvas gruppcertifikat agerar Moelven som Pro Silvas ombud.

Moelven har varit ombud för gruppcertifikat i tio år men det är först på senare tid som behovet av att FSC-certifiera sina leverantörer har uppstått då deras behov av certifierat virke ökat kraftigt. Tidigare har Moelven fått allt sitt FSC-certifierade virke från virkesaffärer med de stora skogsbolagen. Moelven har ca 250 PEFC-certifierade skogsägare, men bara ca 20 skogsägare är dubbelcertifierade med både FSC och PEFC. Detta innebär att Moelven har stor potential att snabbt öka antalet FSC certifierade skogsägare.

5.2.1 Val av strategi

Det är framför allt återkommande leverantörer som har blivit erbjudna att ansluta sig till FSC och det har nästan uteslutande skett i samband med en avverkning. Från och med 2014 kommer virkesköparna att diskutera möjligheten att certifiera sig med alla sina skogsägare, dvs. även med de skogsägare som bara sporadiskt levererar virke (se figur 1). Enligt Moelven är det förmodligen lättare att få skogsägare som har förvaltningsavtal att gå med i certifieringen än att få med skogsägare utan förvaltningsavtal. Anledningen är att skogsägarna har ett stort förtroende för förvaltaren och om denna råder till att ansluta sig till FSC är sannolikheten stor att så också sker.

Moelven har valt att inte ha något speciellt leverantörsprogram för certifierade leverantörer då de anser att risken för att vissa skogsägare känner sig exkluderade är större än vad värdet är av att få några att känna sig utvalda.

5.3 Siljan Skog

Siljan är delägare av och ombud för Pro Silva som är gruppcertifikatägare. Siljan sköter det praktiska arbetet med skogsägaren medan Pro Silva sköter administrationen. Siljan har ökat antalet anslutna skogsägare från bara ett fåtal år 2012 till att år 2013 ha ca 45 anslutna skogsägare.

5.3.1 Anslutning till Silja Skog

De fyra grupper som Siljan Skogs representant anger som lättast att ansluta till gruppcertifikatet är yngre skogsägare, kvinnor, utbor och kanske enklast av alla är de som redan har förvaltningsavtal med Siljan. Liksom hos Moelven anges en långvarig relation som den lättaste vägen till att få certifiera skogen. De som är svårast att ansluta till gruppcertifikatet är äldre och delvis självverksamma skogsägare som inte vill att någon utomstående ska diktera villkoren för hur hems skog ska brukas. Representanten poängterade dock att det finns en stor grupp självverksamma skogsbrukare med bred kunskap om skogsbruk och världsmarknadens efterfrågan på certifierade trävaror och att de därigenom är mycket positiva till att ansluta sig till gruppcertifikatet.

5.3.2 Val av strategi

Siljan har inte riktat in sina kampanjer mot någon särskild grupp av skogsägare. Diskussion om certifiering tas upp med alla skogsägare vid förhandlingar om avverkningsrätter mm. Siljan har som policy att stå för inträdesavgiften och första årsavgiften samt att betala för upprättandet av skogsbruksplan vid tecknandet av större avverkningsrätter.

Då Pro Silva som gruppcertifikatägare bara har certifikat för mindre skogsfastigheter tycker Siljan att det är en stor nackdel att de inte kan ansluta större markägare som kommuner och besparingsskogar. Flera större skogsägare har uttryckt önskemål om anslutning och det skulle inbringa stora kvantiteter certifierat virke. Att de inte kan ansluta skogsinnehav över 1000 hektar är ett hot mot företagets möjligheter till tillväxt eftersom kraven från kunderna hela tiden

ökar, samtidigt som Siljan förlorat stora kvantiteter certifierat virke från de stora skogsbolagen. Orsaken till den minskade kvantiteten certifierat virke är de nya reglerna som tillåter att certifierat sågtimmer bokföringsmässigt omvandlas till massaved.

Siljan Skog anger att köpsågverken har en viktig roll i att certifiera de mindre markägarna eftersom de har ett brett kontaktnät och måste vara snabba på förändringar på marknaden då de saknar egen skog som kan fungera som buffert när efterfrågan fluktuerar.

5.4 Grönt Paraply

Grönt Paraply är den enda gruppcertifikatägaren i studien som är helt fristående från virkesköpsorganisationer. Grönt Paraply ägs av LRF Konsult som också tillhandahåller personal och styrelse till Grönt Paraply. LRF Konsult bedriver ingen egen virkeshandel och inga av skogsägarna har förvaltningsavtal med LRF Konsult.

5.4.1 Val av strategi

Majoriteten av de anslutna skogsägarna är kommuner i Mellansverige. Grönt Paraply har även ett fåtal privata skogsägare anslutna med arealer från hundra hektar till några tusen hektar skog. Att Grönt Paraply inte har några band till skogsbolagen uppfattas som en fördel eller till och med som ett krav från några av kommunerna som är certifierade via dem.

Mycket få privata skogsägare söker sig till en fristående organisation för certifiering. Detta eftersom skogsägare ofta har en uppbyggd relation med någon virkesköpare som då också får förtroendet att skriva avtalet om certifiering. Till skillnad från de andra gruppcertifikatägarna ska Grönt Paraplys verksamhet helt finansieras genom de avgifter som skogsägaren betalar och det gör att deras avgifter är högre än hos konkurrenterna.

Grönt Paraply har inte som målsättning att ha högre krav än vad FSC standarden har. Men eftersom Grönt Paraply inte kontinuerligt besöker sina skogsägare utanför ordinarie intern- och externrevision krävs det något större kompetens och större egenkontroll för deras skogsägare än vad som är fallet om det är förvaltaren eller virkesköparen som ansvarar för gruppcertifikatet.

5.4 2 Anslutning till Grönt Paraply

I princip har alla Grönt Paraplys kunder kommit via den lista på gruppcertifikatägare som finns på Svenska FSCs hemsida. De har inte bedrivit några större reklam- eller värvningskampanjer. Några gånger har de dock skickat ut informationsblad till skogsrika kommuner. Ett antal av kommunerna som idag är certifierade genom Grönt Paraply har tidigare varit det genom något skogsbolag. I samband med att kommunerna avbröt sina samarbeten med skogsbolagen valde de en fristående certifikatägare så att de skulle slippa byta certifikatägare varje gång de bytte leverantör av skogliga tjänster.

Representanten anser att det är en nackdel att de bara är certifierade för FSC och i dagsläget (år 2013) inte kan erbjuda dubbelcertifiering via FSC och PEFC. De har fått förfrågningar från ett antal skogsägare som valt att inte certifiera sig via Grönt Paraply på grund av att de inte kunde erbjuda dubbelcertifieringen. Diskussioner förs inom organisationen om att i framtiden erbjuda detta.

5.5 Skogssällskapet

Den affärsdrivande verksamheten inom Skogssällskapet är helt inriktad på förvaltning av skog och finns representerad i hela Sverige. Skogssällskapet ägs av en stiftelse.

Skogssällskapet är den organisation som har de längst gående kraven på skogsägarna (se figur 1). För att få vara del av Skogssällskapets certifikat krävs någon typ av samarbetsavtal där förvaltningsavtal är den vanligaste formen.

5.5.1 Val av strategi

Tidigare hade Skogssällskapet en mer öppen strategi och certifierade alla som så önskade och som uppfyllde kraven i standarden. Detta visade sig dock leda till stora kostnader och relativt liten volym certifierat virke och Skogssällskapet såg även stora problem att göra uppföljning på om skogsägaren följde kraven i standarden när de inte hade regelbunden kontakt. Beslutet att bara certifiera de kunder som har någon typ av samarbetsavtal eller förvaltningsavtal följer företagets övriga strategi om att renodla sin verksamhet till skoglig förvaltning. Det skall dock betonas att det är viktigt att inte kommunicera deras krav såsom en begränsning av skogsägarens självbestämmande över skogen.

Skogssällskapet säger numera upp de certifieringsavtal som löper ut och där skogsägaren inte vill gå in i ett samarbetsavtal. De som sägs upp får information om hur de kan gå vidare om de vill certifiera sig via något annat gruppcertifikat, dock utan att ge hänvisning till någon enskild gruppcertifikatägare. Ett fåtal har valt att avstå från att certifiera sig eftersom kraven på samarbetsavtalen upplevs för stora och dessa valde förmodligen att inte certifiera sig hos någon.

För Skogssällskapet har det varit lättast att certifiera de som har hel skogsförvaltning då de har ömsesidigt förtroende för varandra och för att alla rutiner som krävs för uppföljning redan finns på plats.

5.5.2 FSCs trovärdighet

Enligt Skogssällskapet är det även ett hot mot FSCs trovärdighet om det blir för lätt att certifiera sig. Om så gott som alla kan certifiera sig utan att behöva ändra sina skogsbruksmetoder finns det inget behov av certifieringen. De trycker även på vikten av bra revisioner, både interna och externa. Revisioner kan om de är bra upplagda vara ett verktyg för ständig förbättring och utbildning av de skogliga tjänstemännen och skogsägarna samt att se till att standarden tolkas på likande sätt i hela den geografiskt utspridda organisationen.

Den faktor som respondenten ser som viktigast för att kunna få fler att gå med i certifieringen hos dem är att höja gränsen för vad som räknas som SLIMF från 1000 hektar till 5000 hektar eftersom många kommuner ligger i det spannet och är villiga att certifiera sig om kraven på administration sänktes något.

5.6 Stora Enso

Stora Enso är en av världens största tillverkare av massa och pappersprodukter. Stora Enso har ett årligt virkesfång på ca tolv miljoner m³fub i Sverige.

5.6.1 Anslutning till Stora Enso

Stora Enso har en tydlig strategi när det gäller leverantörsrelationer. För att bli erbjuden att bli del av deras certifikat måste skogsägaren och Stora Enso ha en lång och långsiktig relation (se figur 1). Endast undantagsvis har skogsägare som inte tidigare varit trogna leverantörer fått bli en del av Stora Ensos certifikat. Certifieringskraven är en del av bolagets strategi att vara en långsiktig partner och både sköta skogsägarens alla avverkningar, men också ta hand om den övriga skogsvården såsom markberedning, plantering och röjning.

Stora Enso har en målsättning om att öka antalet certifierade markägare varje år. Ökningen går långsamt då deras krav på lång relation exkluderar många skogsägare som visserligen uppfyller standardens krav men som bara sporadiskt levererar virket till Stora Enso.

5.6.2 Specifika krav från Stora Enso

Det är av stor vikt att skogsägaren har ett eget intresse av miljöfrågor och certifiering då Stora Enso har betydligt lägre premie för certifierat virke än vad övriga respondenter har angivit. Den lägre premien förklaras av att de inte är intresserade av att certifiera skogsägare som bara är ute efter högre premier utan att certifieringen ska vara en del i ett större miljötänk. Stora Enso tar dock inte ut någon avgift för certifieringen.

5.7 Sveaskog

Sveaskog är Sveriges största enskilda skogsägare. Bolaget har verksamhet i stort sett hela Sverige utom delar av Dalarna och Värmlands län.

All Sveaskogs egen skog är FSC certifierad (Sveaskog, 2013) och det gör att de kan möta en snabbt ökande efterfrågan på certifierat virke utan att behöva certifiera många nya skogsägare i en hast. Enligt Sveaskogs årsredovisning för 2013 finns det i deras gruppcertifikat 218 skogsägare med totalt 130 000 hektar skogsmark.

5.7.1 Val av strategi

Att ha en nära affärsrelation innan certifieringen inleds är den viktigaste faktorn som avgör om en skogsägare blir erbjuden att bli del i Sveaskogs gruppcertifikat (se figur 1). Sveaskog ser FSC certifiering som ett viktigt verktyg till att stärka långsiktiga relationer med de skogsägare som levererar virke till dem.

Det finns enligt respondenten en stor risk med att ha med skogsägare i certifikatet som man inte har en nära relation med då det medför merarbete och sämre uppföljning (se tabell 1). Hos Sveaskog är det ungefär lika ofta skogsägaren som virkesköparen som initierar certifieringsprocessen. En stor majoritet av de som uttryckt ett intresse för certifiering har senare blivit del i Sveaskogs certifikat.

Sveaskogs representant såg en viss men inte särskilt stor skillnad i virkesanskaffningsstrategi mellan köpsågverken och Sveaskog. Skillnaden låg då i att Sveaskog har tydligare fokus på långa avtal medan köpsågverken kunde vara mer opportunistiska.

Tabell 1. Sammanställning av följderna av gruppcertifikatägarnas strategier

Strategi	Bolag/ organisation	Storlek på fastighet som kan certifieras	Följderna av vald strategi
Certifiering möjlig även för tillfälliga leverantörer	Pro Silva, Moelven, Siljan	0-1000 ha	* Potential för snabb ökning av arealen certifierad skog. * Svårare uppföljning hos tillfälliga leverantörer.
Bara certifiering vid långa relationer	Skogssällskapet, Stora Enso, Svea Skog	0-∞ ha	* Begränsad möjlighet till snabb ökning av arealen certifierad skog. * Långsikt samarbete. * Lättare uppföljning.
Certifierar primärt kommuner och stora markägare. Inget samarbete utanför certifiering. Riktat sig till dem som inte kan eller vill binda sig till speciell leverantör.	Grönt Paraply	100- ∞ ha	* Svårt att snabbt öka arealen certifierad skog. * Svårt att marknadsföra sig, föra dialog. * Svårare uppföljning (större krav på egenkontroll).

6. DISKUSSION

Idag är nästan alla de stora skogsbolagens egna skogar certifierade för FSC men hos de mindre markägarna är anslutningsgraden endast ca 20 %. Det är därför hos de mindre markägarna som FSC har störst potential att expandera.

En certifiering kan antingen kännas som ett kvitto på att man har ett bra arbetssätt eller som en mängd krav och pålagor som man måste uppfylla. Om man redan innan certifieringsprocessen börjar har en bra dialog, gemensamt upprättade rutiner och stort förtroende för varandra är sannolikheten stor att certifieringsprocessen uppfattas som något positivt.

Det finns en stor risk att en fristående certifikatägare får det svårare att få fler att ansluta sig eftersom det krävs lång tid och mycket resurser för att skapa en relation. Detta gäller tex. Grönt Paraply. Samtidigt säger de bolag som har kraven på sig att ha en djup relation med skogsägarna, att ökningen av arealen certifierad skog går långsammare just på grund av de stora kraven (se tabell 1).

6.1 Långvarig relation förenklar certifiering

Ur diskussionerna med gruppcertifikatägarna framkom att det är långvariga relationer som leder fram till avtal om certifiering. Alla respondenter såg det som lättast att få med de skogsägare som har ett förvaltningsavtal eftersom de redan har ett stort förtroende för gruppcertifikatägaren och när de blir erbjudna att bli del i certifieringen uppfattas det som positivt. Bolagen uppfattar att relationen med markägaren fördjupas vid certifiering, både rent faktiskt genom upprättandet av grön skogsbruksplan och den kontinuerliga kontakten i och med internrevisioner, men även att det stärker en "vi"-känsla.

I artikeln Arcs of intergation av Frohlich och Westbrook (2001) analyseras olika nivåer av kund- och leverantörsintegration. Frohlich och Westbrook har där visat att det är de organisationer som jobbar aktivt med att koppla ihop kundens behov med leverantören och sin egen verksamhet som har störst utvecklingspotential. Idag jobbar många företag med att anpassa sina produkter så tidigt som möjligt i produktionskedjan efter vad köparen efterfrågar. Det kan t.ex. handla om att ha köparens längdspecifikationer i apteringsprogrammet. Genom certifiering och upprättandet av skogsbruksplaner underlättas detta arbete.

I denna rapport framkommer att de olika gruppcertifikatägarnas strategier kompletterar varandra så att de flesta skogsägare borde kunna hitta en lämplig gruppcertifikatägare. En stor potential till att öka arealen certifierad skogsmark skulle vara om de köpsågverk och skogsägarföreningar som inte redan idag är anslutna skaffade gruppcertifikat då de har breda kontaktnät och inarbetade relationer med många skogsägare.

6.2 Aktiva skogsägare först till kvarn

Johansson och Lidestav (2010) har visat att skogsägare som är certifierade utför dubbelt så många slutavverkningar och tre gånger så mycket markberedning och plantering jämfört med de skogsägare som inte är certifierade. I deras intervjuer med mindre skogsägare uppgav 31 % att de blivit mer aktiva på grund av

certifieringen och 66 % uppgav att de utförde lika många skogliga åtgärder som innan de blev certifierade.

Johansson och Lidestavs studie styrker den bild som respondenterna gav av att det är de mest aktiva skogsägarna som regelbundet levererar virke som först blir erbjudna att bli del i gruppcertifiering och att det är i diskussioner mellan skogsägare och virkesköpare om möjliga skogsavverkningar som avtal om deltagande i gruppcertifiering upprättas.

Fristående gruppcertifikatägare saknas

I denna studie saknas en fristående gruppcertifikatägare för de mindre skogsägarna som inte vill gå in i långa avtal med något skogsbolag. Grönt Paraply vänder sig bara till stora och medelstora skogsägare, se tabell 1. Skogssällskapet i sin tur ställer krav på samarbetsavtal. Att stå fri från alla virkesaktörer kräver att organisationen har full kostnadstäckning från de som finns under paraplyet. Att nå många mindre skogsägare är också dyrt och tidskrävande. Möjligheterna till att bedriva lönsam och kostnadseffektiv certifiering utan att göra virkesaffärer är i den närmaste obefintlig. Personlig kommunikation måste då byggas från grunden, vilket är svårt och kräver tid.

6.3 Risker med för många valmöjligheter

Det är av stor vikt att det finns många aktörer med olika strategier. Det är dock viktigt att de presenteras på ett sådant sätt att antalet valmöjligheter inte blir allt för många eftersom det kan leda till att man inte väljer någonting alls på grund av så kallat "choice overload". Detta har Iyengar och Lepper (2000) visat i en uppmärksamman artikel When Choice is Demotivating. På grund av risken för "choice overload" är det av största vikt att FSC tydligt informerar om vilka gruppcertifikatägare som är aktuella för just den specifika skogsägaren. Risken är annars stor att de helt låter bli att kontakta någon gruppcertifikatägare.

6.4 Efterfrågan på FSC-märkning måste öka

Det är av yttersta vikt att efterfrågan på certifierade trävaror fortsätter att öka eftersom det är den faktor som alla respondenter anger som avgörande för att de ska fortsätta att satsa på att ansluta små skogsfastigheter. Den bilden bekräftas även av Hansson i hans examensarbete på SLU Val av skogscertifieringssystem (ej publ). Svenska FSC behöver också arbeta aktivt för att visa att det finns en skogsbruksstandard även för den mindre skogsägaren. Skogsägarföreningarna är de organisationer som har störst kontaktnät till de mindre markägarna och det skulle därför vara av stort intresse att undersöka varför de flesta skogsägarföreningarna har valt att vara med i PEFC framför FSC.

7. SAMMANFATTNING

Forest Stewardship Council (FSC) är ett system för att skapa och certifiera ett ansvarsfullt skogsbruk som tar hänsyn till skogens många värden. I FSC systemet kan en skogsägare antingen certifiera sig med ett eget certifikat, eller så kan en organisation skaffa ett gruppcertifikat som flera skogsägare kan ansluta sig till.

I denna intervjustudie undersöktes sju stycken organisationer som är ombud för, eller ägare av, ett gruppcertifikat. Det som studerades var hur relationen till de anslutna skogsägarna ser ut och hur gruppcertifikatägarnas strategier styr vilka markägarkategorier som väljer att ansluta sig till vilket certifikat. Vissa gruppcertifikatägare ställer krav på att ha en lång och djup relation med skogsägaren innan denna blir erbjuden att bli del av certifikatet. Andra gruppcertifikatägare tillåter att även skogsägare, som de inte har haft en lång relation till, att bli del av deras certifikat.

Allt tyder på att det är en lång relation som är den lättaste och tryggaste vägen till att få en skogsägare att bli del av en organisations gruppcertifikat. Alla respondenter anger att det är de trognaste leverantörerna och de med mest långtgående samarbete som blir certifierade först. Det är dock viktigt att inte kommunicera kraven som inlåsningar eller hinder från att fatta egna beslut. Bilden att krav på långtgående samarbete skulle uppfattas som exkluderande är mer en utomstående perspektiv. Den som är initierad upplever det inte som påtvingat eller skrämmande. Ett långtgående samarbete framstår mer som en naturlig del av deras affärsstrategi och följer hur de flesta bolag arbetar i praktiken.

Flera av respondenterna trycker på vikten av att skynda långsamt när det gäller ökningen av anslutna skogsägare. Det finns annars en risk för att få in skogsägare som inte är helhjärtade anhängare och som då väljer certifiering bara för att åtnjuta premier på levererat virke. Det vilar därför ett stort ansvar för uppföljning på de gruppcertifikatägare som har lägre krav på en djup relation.

Långsiktighet krävs för att FSC ska vara ett effektivt verktyg för hållbart brukande av våra skogar som tar hänsyn till både uthållig avkastning, bevarande av biologisk mångfald och andra allmänna intressen.

För FSCs del är det viktigt att på ett tydligt sätt visa vilka skogsägare som kan ansluta sig till vilket gruppcertifikat. Då en allt för lång lista på gruppcertifikatägare riskerar att få skogsägare att avstå från att initiera en certifieringsprocess.

8. REFERENSLISTA

8.1 Publikationer

Elbakidze, M. Angelstam, P. Andersson, K. Nordberg, M. Pautov, Y. How does forest certification contribute to boreal biodiversity conservation? Standards and outcomes in Sweden and NW Russia. (2011). *Forest Ecology and Management*. 262. 1983–1995.

FAO. (2011). *State of the Worlds forest 2011*. Rome: Food and agricultural organization of the united nation.

Frohlich, M. Westbrook, R. (2001). Arcs of integration: an international study of supply chain strategies. *Journal of Operations Management*. 19. 185–200.

FSC (2004). *Stadgar för Svenska FSC*. Reviderade 2010. Uppsala: FSC Sverige.

FSC (2009). *FSC standard for group entities in forest management groups*, FSC-STD-30-005 (V1-0) EN. Bonn: FSC International.

FSC (2010). *Svensk skogsbruksstandard enligt FSC med SLIMF-indikatorer, V2-1 050510*. Uppsala: FSC Sverige.

FSC (2012). *FSC Timeline*. Bonn: FSC International.

FSC (2014). *Certificates, type and distribution April 2014*, Bonn: FSC International.

Gullison, R. E. (2003). Does forest certification conserve biodiversity? *Oryx* Vol. 37 (2). 154-165.

Hansson, P. *Val av skogscertifieringssystem*. SLU. Ej publicerad.

Iyengar, S. Lepper, M. (2000). When Choice is Demotivating: Can One Desire Too Much of a Good Thing? *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol. 79. No. 6. 995-1006.

Johansson, J. Lidestav, G. (2011) Can voluntary standards regulate forestry? — Assessing the environmental impacts of forest certification in Sweden. *Forest Policy and Economics* 13. 191–198.

Newson, D. Bahn, V. Cashore, B. (2005). Does forest certification matter? An analysis of operation-level changes required during the Smart Wood certification process in the United States. *Forest Policy And Economics*. Vol.9 (3), pp.197-208.

PEFC, *PEFC Global Statistics: SFM & CoC Certification January 2014*. 2014.

Skogscertifiering Pro Silva.(2014) *Anslutning till gruppcertifikat*. Uppsala:
Skogscertifiering Pro Silva

Sveaskog. (2013) *Årsredovisning med hållbarhetsredovisning*. Stockholm:
Sveaskog

Synnott, T. (2005). *Some notes on the early years of FSC*. FSC International. Bonn.

Walter, M. (2006). *Analysis of the FSC and PEFC systems for forest management certification using the forest certification assessment guide*. FCAG.

8.2 Personlig kommunikation

Cristian Bergman, Marknadschef, StoraEnso Skog, 2013-12-20.

Patrik Hansson, Internrevisor, Skogscertifiering Pro Silva, 2013-10-29.

Martin Lindgren, Fältköpssamordnare, Sveaskog, 2014-01-16.

Staffan Mattson, Utveckling och certifieringschef, Skogssällskapet, 2013-12-10.

Martin Persson, Produktansvarig och certifiering av skog, Grönt Paraply i Sverige, 2013-10-31.

Emelie Refónd, FSC/PEFC ansvarig, Siljan Skog, 2013-12-03.

Henrik von Stedingk, Standardansvarig, Svensk FSC, 2013-10-01.

Kjell-Åke Åslund, Certifieringsansvarig, Moelven, 2013-11-28.

8.3 Internetdokument

Länk A:

Naturvårdsverket (2014). [online] Tillgänglig:

<http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Sveriges-miljomal/Miljokvalitetsmalen/Levande-skogar/> [2014-05-08]

Länk B:

<http://www.sfiprogram.org> (2014). [online] Tillgänglig: [2014-05-08]

Länk C:

PEFC (2014) [online] Tillgänglig:

http://pefc.org/images/documents/PEFC_Global_Certificates_-_January_2014.pdf [2014-04-24]

Länk D:

Accreditation Services International (2014). [online] Tillgänglig:
<http://www.accreditation-services.com> [2014-04-24]

Länk E:

Skogsstyrelsen (2013). [online] Tillgänglig:
<http://www.skogsstyrelsen.se/Upptack-skogen/Skog-i-Sverige/Fakta-om-skogen/Vem-ager-skogen/> [2013-12-06]

Länk F:

FSC Sverige (2013). [online] Tillgänglig:
<http://se.fsc.org/statistik-och-fakta.242.htm> [2013-09-12]

9. BILAGA

- Bilaga 1. Frågeformulär

Frågor till gruppcertifikatägare.

Syfte:

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur gruppcertifikatägarnas strategier påverkar vilka skogsägare som blir del av FSC certifikaten.

Frågeställningar:

Vilka är de avgörande faktorerna som får leverantörerna att certifiera sig?

- Får skogsägarna betala eller extra betalt för att certifiera sig?
- Vilka skogsägare blir erbjudna att bli certifierade genom er?
- Vem väljer att inte certifiera sig genom er? Certifierar de sig då hos någon annan med andra kriterier eller struntar de i FSC?

Hur påverkar era strategier för att knyta skogsägarna till sig vilka som väljer att certifiera sig?

- Hur har ni valt dessa strategier?
- Vilka styrkor och svagheter finns i de olika strategierna som ni ser det?

Stämmer målen överens med andra strategier som skogsföretagen har angående leverantörsrelationer?

- Uppfattar skogsägarna att det här är bra strategier?